

<https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i09.140>

KASBIY TA’LIM MUASSASALARIDA WORLDSKILLS XALQARO STANDARTLARINI TATBIQ ETISHNING KLASSTERLI BOSHQARUV MEXANIZMLARI

G‘iyozov Ma’ruffjon Murod o‘g‘li

Kasbiy ta’lim agentligi huzuridagi Kasbiy ta’limni rivojlantirish instituti, Malaka oshirish va qayta tayyorlash fakulteti bosh mutaxassisi

Annotatsiya. Maqolada kasbiy ta’lim muassasalarida WorldSkills xalqaro kasbiy standartlarini joriy etishning tashkiliy-boshqaruv asoslari yoritiladi. Ta’lim muassasalari, ish beruvchilar, tarmoq korxonalari, malaka oshirish tashkilotlari va hududiy boshqaruv organlari o‘rtasidagi hamkorlikni klaster modeli asosida tashkil etish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, klasterli boshqaruvning asosiy tarkibiy qismlari, joriy etish bosqichlari hamda natijadorlikni baholash mezonlari taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: kasbiy ta’lim, WorldSkills, xalqaro kasbiy standartlar, klasterli boshqaruv, ish beruvchi, kompetensiya, amaliy ta’lim, sifat monitoring

Kirish. Globallashtirish va texnologik yangilanish sharoitida mehnat bozori kasbiy ta’lim tizimidan nafaqat nazariy bilimga ega, balki zamonaviy ishlab chiqarish jarayonlarida mustaqil ishlay oladigan, texnologik intizom va sifat talablariga rioya qiladigan mutaxassislarni tayyorlashni talab qilmoqda. Shu sababli kasbiy ta’lim mazmunini real ish joyidagi vazifalar, ish beruvchilar ehtiyoji va xalqaro kasbiy mezonlar bilan uyg‘unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

WorldSkills xalqaro harakati kasbiy mahoratni rivojlantirish, ta’lim natijalarini kasbiy faoliyat talablari bilan qiyoslash hamda amaliy ko‘nikmalarni baholashga xizmat qiluvchi yondashuvlarni ilgari suradi. WorldSkills kasbiy standartlari muayyan kasb doirasidagi bilim, tushuncha va amaliy ko‘nikmalarni tavsiflab, ta’lim dasturlarini takomillashtirish uchun mezon vazifasini bajaradi [1]. Bunday standartlarni ta’lim muassasalarida tatbiq etish faqat o‘quv rejasini o‘zgartirish bilan cheklanmaydi; u boshqaruv, kadrlar, moddiy-texnik baza, ishlab chiqarish amaliyoti va baholash tizimini ham qamrab olishi kerak.

Klasterli boshqaruvning mazmuni va imkoniyatlari

Klasterli boshqaruv — umumiy maqsadga erishish uchun o‘zaro bog‘liq tashkilotlar va manfaatdor tomonlarning vazifalari, resurslari hamda mas’uliyatini muvofiqlashtirishga asoslangan boshqaruv yondashuvidir. Kasbiy ta’limda klaster markazida ta’lim muassasasi turadi, uning atrofida ish beruvchilar, tarmoq korxonalari, hududiy boshqaruv organlari,

malaka oshirish markazlari, kasbiy mahorat markazlari va bitiruvchilar bilan ishlash tuzilmalari faoliyat yuritadi.

Ushbu modelning asosiy afzalligi — ta’lim mazmuni bilan mehnat bozori talabi o‘rtasidagi uzilishni kamaytirishidir. Ish beruvchi kasbiy vazifalar va texnologik talablarni belgilashda qatnashadi; pedagoglar o‘quv topshiriqlarini shu talablar asosida ishlab chiqadi; amaliyot bazalari esa o‘quvchilarga haqiqiy yoki unga yaqin ish sharoitida tajriba orttirish imkonini beradi. Natijada kasbiy ta’lim jarayoni bir-biridan ajralgan tadbirlar yig‘indisi emas, balki uzluksiz va hamkorlikka tayangan tizimga aylanadi.

Klasterli boshqaruvning asosiy mexanizmlari

Birinci mexanizm — strategik rejalashtirish. Klaster ishtirokchilari hududning iqtisodiy ixtisoslashuvi va korxonalar ehtiyojlarini tahlil qilib, talab yuqori bo‘lgan kasblar hamda kompetensiyalar bo‘yicha umumiy reja ishlab chiqadi. Reja o‘quv dasturlarini yangilash, ustaxona va laboratoriyalarni jihozlash, pedagoglarni qayta tayyorlash va amaliyot o‘rinlarini kengaytirish vazifalarini o‘z ichiga oladi.

Ikkinchi mexanizm — o‘quv dasturlarini kasbiy standartlarga moslashtirish. WorldSkills standartlaridagi faoliyat yo‘nalishlari, ishni tashkil etish, xavfsizlik, sifat nazorati, muammolarni hal qilish va kasbiy ko‘nikmalar kabi komponentlar o‘quv natijalari bilan taqqoslanadi. Har bir modul uchun o‘lchanadigan natijalar, amaliy topshiriqlar va baholash mezonlari belgilanadi. Standartlar o‘quv dasturiga mexanik tarzda ko‘chirilmasdan, milliy malaka talablari va hududiy mehnat bozori sharoitiga moslashtirilishi zarur.

Uchinchi mexanizm — resurslarni birgalikda boshqarish. Klaster ishtirokchilari zamonaviy uskuna, dasturiy ta’minot, o‘quv poligonlari va ishlab chiqarish amaliyoti imkoniyatlaridan kelishilgan tartibda foydalanishi mumkin. Korxonalar uskunalar, sarf materiallari yoki mutaxassislar bilan ko‘maklashadi, ta’lim muassasasi esa bo‘lajak xodimlarni tayyorlash va xodimlar malakasini oshirish bo‘yicha xizmatlar ko‘rsatadi.

To‘rtinchi mexanizm — pedagog va ekspertlar salohiyatini rivojlantirish. O‘qituvchilar uchun korxonalarda stajirovka, ustoz-shogird dasturlari, mahorat darslari va baholash bo‘yicha seminarlar tashkil etiladi. Amaliy tajribaga ega ishlab chiqarish mutaxassislarini dars jarayoniga jalb qilish o‘quv mazmunining dolzarbligini oshiradi.

Beshinchi mexanizm — natijalarni monitoring qilish. O‘quvchilarning amaliy topshiriqlarni bajarish sifati, malaka imtihonlari natijalari, ishga joylashish ko‘rsatkichlari, ish beruvchilar fikri va korxonalarning bitiruvchilardan qoniqish darajasi muntazam tahlil qilinadi. Monitoring natijalari keyingi rejalashtirish va resurs taqsimotiga qayta kiritilishi lozim.

Joriy etish bosqichlari

Klaster modelini tatbiq etish bir necha bosqichda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq. Dastlab hududiy mehnat bozori, mavjud kasbiy ta’lim muassasalari, korxonalar va infratuzilma imkoniyatlari o‘rganiladi. Keyin klaster ishtirokchilari, ularning vakolatlari va hamkorlik tartibi belgilanadi. Uchinchi bosqichda tanlangan kasblar bo‘yicha WorldSkills standartlari bilan amaldagi o‘quv natijalari qiyoslanib, farqlar xaritasi tuziladi.

Keyingi bosqichda yangilangan modullar, amaliy topshiriqlar va baholash rubrikalari sinovdan o‘tkaziladi. Sinov jarayonida o‘quvchilar, pedagoglar va ish beruvchilardan fikr

olinadi. Yakuniy bosqichda samarali yechimlar kengaytiriladi, monitoring ko‘rsatkichlari esa doimiy boshqaruv vositasiga aylantiriladi. Har bir bosqich uchun mas’ul tashkilot, muddat, resurs va kutilayotgan natija aniq belgilanishi zarur.

Natijadorlikni baholash va ehtimoliy muammolar

Klaster faoliyatini faqat tashkil etilgan uchrashuvlar yoki imzolangan memorandumlar soni bilan baholash yetarli emas. Asosiy e’tibor ta’lim natijalariga qaratilishi kerak. Buning uchun quyidagi ko‘rsatkichlardan foydalanish mumkin: xalqaro standartlar bilan moslashtirilgan o‘quv modullari ulushi; korxonalarda amaliyot o‘tagan o‘quvchilar ulushi; ish beruvchilar ishtirokidagi baholashlar soni; pedagoglarning ishlab chiqarish stajirovkasidan o‘tish darajasi; bitiruvchilarning ishga joylashishi; malaka imtihonlaridagi amaliy topshiriqlarni muvaffaqiyatli bajarish ko‘rsatkichi.

Joriy etish jarayonida moliyaviy resurslarning cheklanganligi, korxonalar ishtirokining sustligi, pedagoglarning yangi baholash usullariga moslashishi va ma’lumot almashishdagi uzilishlar kabi muammolar yuzaga kelishi mumkin. Ularni kamaytirish uchun hamkorlikning aniq reglamenti, qo‘shma yillik reja, resurslardan foydalanish kelishuvi va ochiq monitoring tizimi zarur. Standartlarni qo‘llashda mahalliy sharoit, mehnat xavfsizligi va milliy malaka talablarini ham hisobga olish lozim.

Xulosa

Kasbiy ta’lim muassasalarida WorldSkills xalqaro standartlarini samarali tatbiq etish tizimli boshqaruvni talab qiladi. Klasterli yondashuv ta’lim muassasasi, ish beruvchi, tarmoq korxonasi va malaka rivojlantirish tashkilotlari faoliyatini yagona maqsad atrofida birlashtiradi. Strategik rejalashtirish, o‘quv dasturlarini moslashtirish, resurslardan birgalikda foydalanish, pedagoglar salohiyatini oshirish va natijalarni monitoring qilish ushbu modelning tayanch mexanizmlaridir.

Taklif etilayotgan yondashuvni bosqichma-bosqich sinovdan o‘tkazish va o‘lchanadigan ko‘rsatkichlar asosida takomillashtirish kasbiy ta’lim sifatini oshirish, bitiruvchilarning amaliy tayyorgarligini kuchaytirish hamda ta’lim bilan ishlab chiqarish o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. WorldSkills International. WorldSkills Occupational Standards (WSOS). Rasmiy manba: <https://worldskills.org/what/projects/wsos/> (murojaat sanasi: 09.10.2026).
2. WorldSkills Uzbekistan. Kasbiy ko‘nikmalar, baholash va hamkorlik platformasi. <https://worldskills.uz/en> (murojaat sanasi: 09.10.2026).
3. WorldSkills International. Projects: Standards and Assessment. <https://worldskills.org/what/projects/> (murojaat sanasi: 09.10.2026).